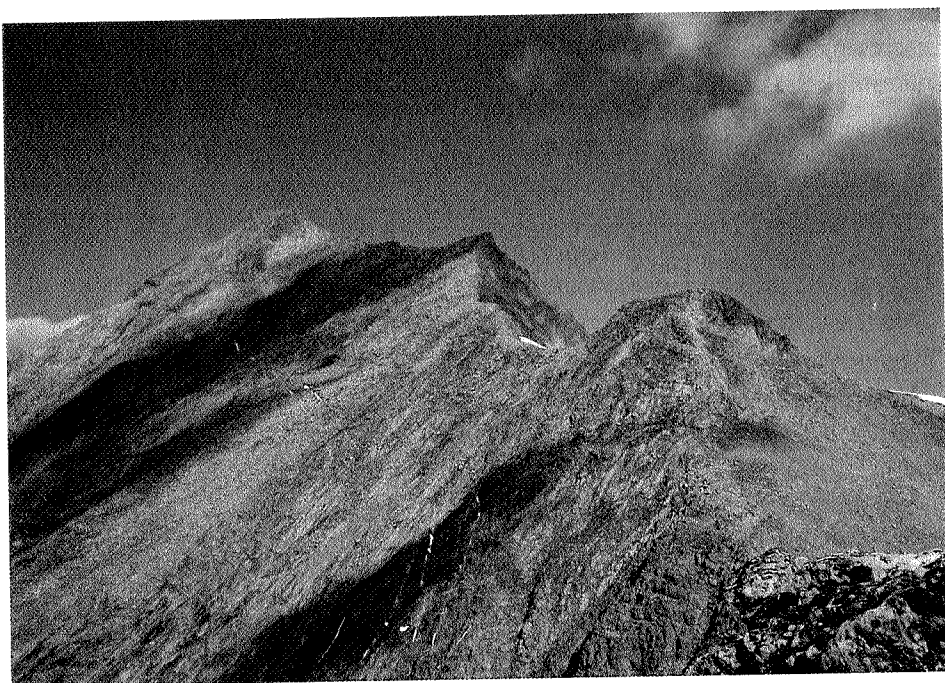

møte den svenske vintertrafikken. (Se ellers artikkel om "Prosjekt Sylene").

Ellers vil en på norsk side videreutvikle de særegne kvaliteter som ligger i hytteanlegg, selvbetjeningshyttesystem og norske tradisjoner for merking. Trolig vil de svenske turistene oppdage og verdsette disse kvalitetene, og i større grad trekke lenger inn i de norske fjelltrakter. Kanskje vil den svenske turistforeningen forstå at dette er kvaliteter de kan reklamere med for å trekke flere folk til *hele* fjellområdet Sylene. Kanskje lærer svenskene etterhvert å sette mer pris på den norske måten å drive turistforeningsvirksomhet på, slik at de tar etter. Til nå er det vel rett å si at de tilpasninger som har skjedd, stort sett er gjort på norsk side av grensen.

ERIK STABELL, f. 1948, sivilarkitekt/arealplanlegger, arbeider ved Direktoratet for naturforvaltning i Trondheim, med arealplanleggings- og naturinn-grepssaker. Aktiv utøver av friluftsliv i marka og på fjellet.

Syleggen er Kjølen på det kvasseste.

ARNE CHRISTIANSEN

Sylarna

Av MATS ERICSON

Fjällområdet i de västra delarna av Jämtland/Härjedalen, med centrum i Sylarna- och Helagsfjällen, är klassiskt område i den svenska fjällturismens historia. Sedan järnvägen till Storlien byggts färdig 1882 blev Sylarna-området lättare att nå och därmed började sakta en försiktig fjällturism att ta form.

Svenska Turistföreningen, STF, bildades 1885 efter mönster från Den Norske Turistforening, som bildades redan 1868. Redan 1890 uppförde STF sin första stuga i den svenska fjällvärlden. "Hyddan vid Syltopparne" kom att placeras vid Enaälven ca. 12 km från högsta Syltoppen. Den lilla hyddan, med liggplats för högst 8 personer, blev snart för liten och år 1897 invigdes den nya Sylhyddan med plats för 18 personer. Därmed hade STF fått sin första "riktiga" turiststation i fjällen.

Därefter har STF i hög grad varit aktivt verksam i store delar av den svenska fjällvärlden. Detta engagemang har satt sina spår inte minst i Sylarnaområdet, som efterhand har fått ett stort utbud av markerade fjälleder, fjällstugor och fjällstationer. Genom dessa anläggningar, och genom omfattande informationsinstanser, har STF under årenes lopp varit tongivande i arbetet att hos den svenska allmänheten väcka ett intresse för fjällnaturen och för vandring i fjällen både sommar och vinter.

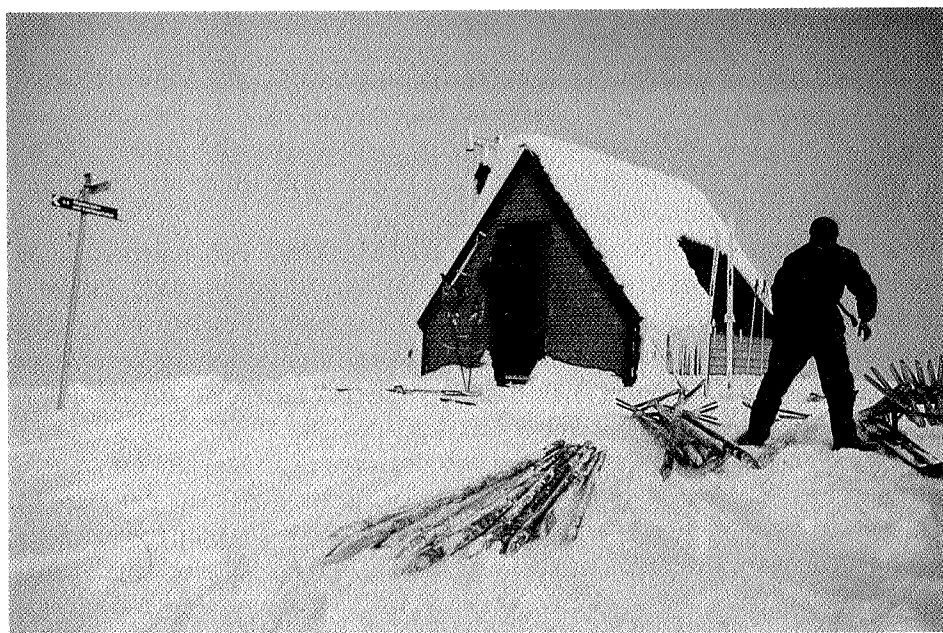
Man kan med fog hävda den svenska fjällturismens vagga stod i Sylarnaområdet. Och Sylarna som fjällvandringsormdået har aldrig mist sin dragningskraft hos fjällvandrarerna. Idag är Sylarna-området därför ett av Sveriges viktigaste fjällturismområden – inte minst sedan tillkomsten av de nya fjällstationerna i Sylarna, Helags och Storulvån.

Fram till mitten på 1970-talet ansvarade STF för skötsel och underhåll av de markerade fjälleder som under årens lopp anlagts i fjällområdet. Enbart i Jämtlands län rörde det sig om ungefär 2000 km leder. Eftersom man också ansvarade för sina fjällstugor och fjällstationer, blev arbetsbördan alltmer betungande – framförallt efterhand som ledsystemet med alla dess broar och vindskydd (raststugor) började åldras och behövde bytas ut.

Sedan 1976 har därför staten gått in och övertagit driftsansvaret för fjälledsystemet med tillhörande broar och raststugor. Detta därför att det svenska fjälledsystemet bedöms vara av väsentlig betydelse både för fjällturismen i sig och för säkerheten i fjällen. Det konkreta arbetet med att sköta och underhålla fjällederna fungerar delvis olika i skilda delar av fjällområdet. I Jämtland-Härjedalen är det miljövårdsenheten på länsstyrelsen som är ansvarig för arbetet. Oavsett hur arbetet i detalj har organiserats, drivs arbetet genom årligt

Leden mellan Storulvån och Sylarna. Kanske kan den bidra till en styrning av fjällturisterna och till ett ökat naturintresse - till fromma för de fjällområden som bevaras utan anordningar för friluftslivet.
MATS ERICSON

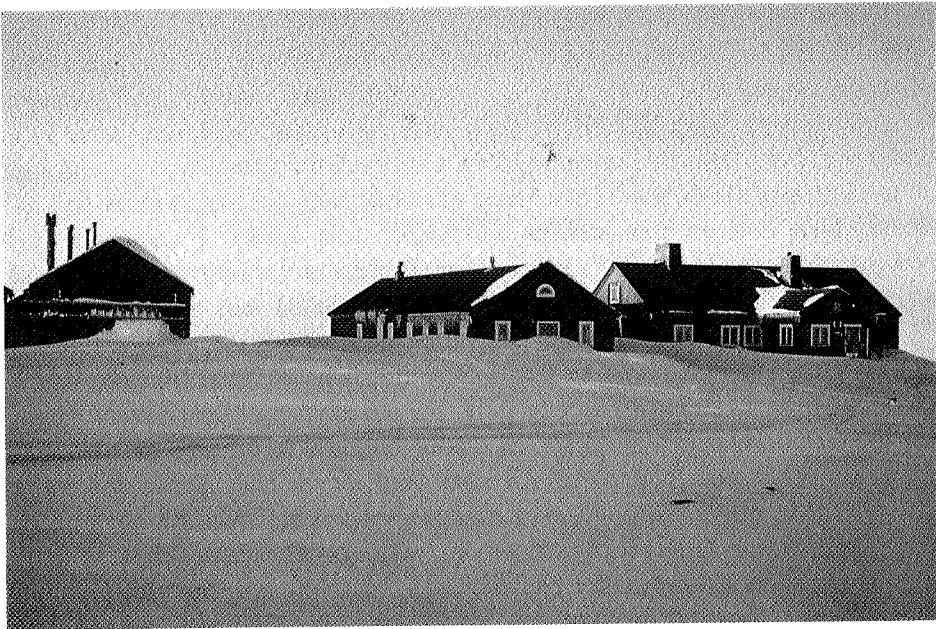
En mängd transporter, bl a av nya ledstolpar till sommarens upprustning av skidlederna, utförs så långt som möjligt på vårvinterens snöföre.
MATS ERICSON

anslag från Statens naturvårdsverk (SNV).

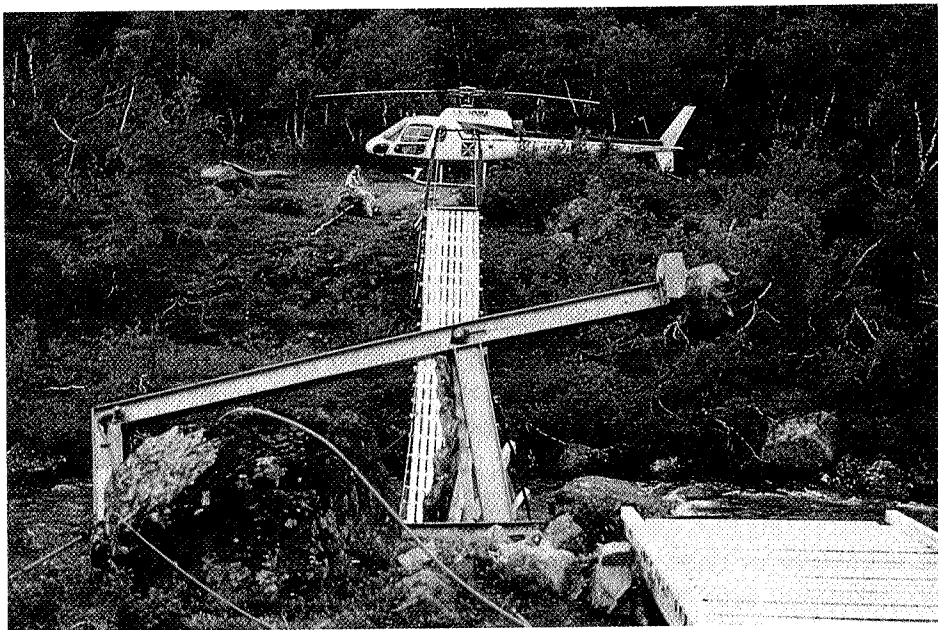
För att driva fjällverksamheten i Jämtlands län har miljövårdsenheten sex tillsynsmän anställda som året om arbetar inom länets fjällområden. Tillsynsmännens uppgifter är att sköta och underhålla fjälleder, broar och vindskydd. I det löpande arbetet ingår bl a att markera översnöade ledsträckor, att se över och vid behov skotta broar rena från snö, att transportera ved till vindskydden och att transportera bort sopor från fjället. I samband med nybyggnationer av leder eller vindskydd genomförs omfattande transporter - så långt som möjligt på snöföre. Fältpersonalen har också som arbetsuppgift att utöva tillsyn och andra förvaltningsuppgifter i de naturreservat som ligger i fjällregionen. Efterhand som verksamheten utvecklas kommer tillsynsmännen också i högre grad än hittills att engageras för olika typer av faunainventeringar och liknande uppgifter. Ytterligare en viktig funktion är att helt enkelt finnas till hands och kunna hjälpa folk till rätta som av en eller annan anledning behöver råd eller hjälp. Sammanfattningsvis kan målsättningen med fjällverksamheten sägas vara att genom måttliga tillrättaläggelser erbjuda fjällturisterna en rimligt säker fjällvistelse - utan att för den sakens skull förstöra den väsentliga upplevelsen av fjällen som "vildmark". Detta kan ibland vara en svår balansgång, som dock kanske är nödvändig om man vill ge fler människor möjlighet att uppleva och lära känna fjällmiljön.

Svenska Turistföreningen har inte minskat sitt engagemang i fjällområdet sedan staten övertog ansvaret för själva ledsystemet. Tvärtom har man kunnat koncentrera sina resurser och öka insatserna på de fjällstugor och fjällstationer som man fortfarande driver. Detta gäller inte minst för Sylarna-områdets alla anläggningar. Tillkomsten av Sylarnas och Storulvåns nya fjällstationer och de verksamheter som nu drivs och planeras där kommer säkerligen att medföra ett lyft för fjällturismen i hela Sylarna-området. STF:s verksamhet med fjällstugor och fjällstationer och länsstyrelsens fjällverksamhet med ansvar för ett system av fjälleder, broar och vindskydd pågår parallellt inom bl a Sylarna-området. Här sker därför ett praktiskt och fältmässigt samarbete som utan att vara formellt eller administrativt reglerat, fungerar mycket tillfredsställande - förhoppningsvis till fromma för alla de fjällturister som önskar bra fjälleder och fungerande vindskydd samt välkomnande fjällstugor och fjällstationer, men som struntar i vem som ansvarar för vad.

Organisatoriskt är således både STF och staten genom länsstyrelsen numera inblandade i driften och skötseln av turistanläggningarna och fjälledsystemet i bl.a. Sylarna-området. Därmed är även de ekonomiska förutsättningarna olika för olika delar av fjällverksamheten. STF:s del av verksamheten, med ansvar för fjällstugor och fjällstationer, finansieras genom medlemsavgifter och genom intäkter från gästande turister. De delar av fjällverksamheten som drivs av staten, innefattande skötsel av fjälledsystemet med broar och raststugor,

Blåhammarens fjällstation - en av STF:s gamla anrika fjällanläggningar. Härifrån går markerade leder till Storulvån, Sylarna och Storerikvollen. MATS ERICSON

En kostnadskrävande del av ledunderhållet är att byta ut de äldre hängbroar som ibland dukar under för vinterns stormar och snötryck. MATS ERICSON

finansieras däremot av statliga skattemedel. Detta motiveras bl a genom inställningen att skötseln av ledsystemet i sig i första hand är att betrakta som en förebyggande fjällsäkerhetsinsats som förhoppningsvis också skall minska behovet av kostbara fjällräddningsinsatser.

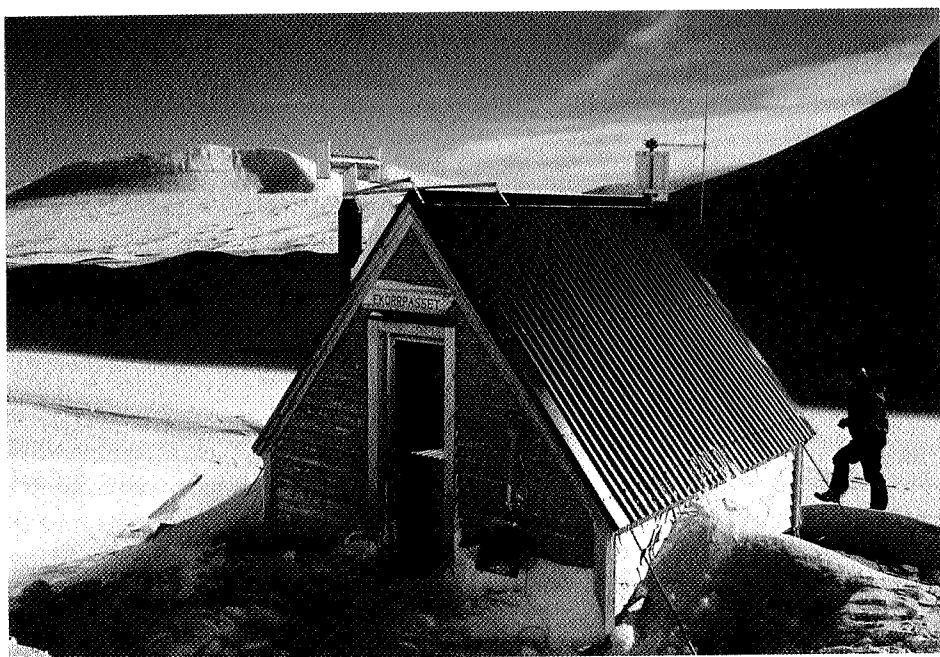
Om man riktar blickarna mot den svenska delen av Sylarna-området, och betraktar det system av fjälleder, raststugor, fjällstugor och fjällstationer som finns där – sedan mycket lång tid tillbaka –, så är det möjligt att man som natur- och vildmarksälskare reagerar mot omfattningen av den naturpåverkan som dessa anläggningar utgör. I det sammanhanget är det viktigt att känna till två väsentliga omständigheter som kan bidra till att förklara den svenska modellen för iordningställande av leder och stugor m m i fjällområdet. För det första har det länge varit en medveten strävan att vissa delar av fjällområdet, däribland Sylarna-området, skall göras tillgängliga och så säkra som möjligt för en större allmänhet. Detta har skett genom en successiv utbyggnad av leder, raststugor och övernattningsstugor till den utbyggnadsnivå som vi idag har i Sylarna-området. Därmed kan Sylarna även i framtiden fortsätta att fungera som något av inkörsporten till ett djupare fjällintresse – ett område som är tillräckligt "vilt" för att locka men samtidigt så "säkert" som man rimligen kan begära som förstagångsturist i ett riktigt fjällområde. För det andra – denna inställning innebär samtidigt att man slår vakt om och definitivt sparar andra delar av fjällområdet där man avstår från alla former av anordningar för det rörliga friluftslivet. Detta är minst lika viktigt – inte minst sett i ett längre tidsperspektiv, när "örörd" natur kommer att bli en allt större bristvara.

I en tid av alltmer omfattande turism, inte minst i våra fjällområden, kan man också se utbyggnaden av leder i vissa fjällområden som ett sätt att styra den stora massan av fjällturister till dessa fjällområden – till fromma för de fjällområden som samtidigt sparas utan anordningar och som därmed ligger öppna för dem som fortfarande önskar uppleva naturen på dess egna villkor. Kanske är det till och med så att möjligheten att i framtiden bevara vissa större fjäll- och vildmarksområden "örörda och ostörda" kan vara beroende av att man samtidigt, med olika medel, styr huvuddelen av fjällturismen till andra turistvänligare områden.

Sylarna är ett fjällområde – även om riksgränsen råkar skära rakt igenom området. Från turistisk synpunkt finns det därför anledning att vidareutveckla det samarbete som har påbörjats mellan norska och svenska ansvariga för fjälleder, stugor och fjällstationer. Även om det skiljer en del i rutinerna när det gäller skötseln av ledsystem och stugor på norsk respektive svensk sida, är det önskvärt – framförallt sett från fjällturisternas synpunkt – att det norsk-svenska samarbetet i Sylarna-området inriktas på att erbjuda fjällturisterna ett system av leder och stugor som underlättar deras vistelse i Sylarna-området utan att för den skull förta den naturupplevelse som dom förväntar sig. Det är

därför viktigt att man, även inom ett utbyggt fjällområde som Sylarna, är medveten om nödvändigheten av att också spara väsentliga delar av fjällområdet utan olika former av anordningar för friluftslivet. Kanske är det till och med allra viktigast att en sådan målsättning får gälla just för ett område som Sylarna. Ett fjällområde som i så stor utsträckning nyttjas av naturälskande turister vilka önskar en rimligt säker fjällvistelse som samtidigt bör innehålla naturupplevelser som måste vara både genuina och äkta.

MATS ERICSON (1946), Brunflo ved Østersund. Biolog, ansatt i miljøvernavdelingen ved lensstyrelsen i Jemtland, ansvarlig for lensstyrelsens fjellvirksomhet. På fritiden skriver han naturreportasjer og fotograferer, har spesiell interesse for arktiske områder og har bl.a. vært på to turer til Grønland.

Vindskydd i Ekorrrasset.

MATS ERICSON

Prosjekt Sylene

Av KRISTINE FURAN

"Utviklingsprosjektet Sylene" er betegnelsen på et prosjektsamarbeid mellom reiseliv-, friluftsliv- og naturverninteresser i Trøndelagsfylkene og i Jämtlands Län. Formålet med prosjektet var å gjøre fjellområdet Sylene mer attraktivt og "åpne" fjellet for nye grupper.

Prosjektet hadde sitt utgangspunkt i Midt-Norden-samarbeidet og var et delprosjekt mellom Nord-Trøndelag fylke, Sør-Trøndelag fylke og Jämtlands Län. Beslutningen om å gjennomføre delprosjektet ble gjort i august 1984 etter initiativ fra Svenska Turistföreningen (STF) og Trondhjems Turistforening (TT). På et møte mellom ulike interesser for dette prosjektarbeidet ble følgende mandat formulert:

" Den generelle målsetting går på alle forhold som bidrar til å gjøre Sylområdet mer attraktivt som reise- og feriemål for alle grupper av turister, selv om det er nødvendig å innse at de mest attraktive verdier i dette området knytter seg til natur og naturbaserte aktiviteter."

Det ble nedsatt ei prosjektgruppe med følgende sammensetning.

Nord og Sør-Trøndelag fylkeskommuner: Lars Erik Havdal ut 1984
Svein Karlsen f.o.m. 1985.

Nord-Trøndelag Turistforening
og Trondhjems Turistforening:
Svenska Turistföreningen:
Jämtlands Län:

Kristine Furan
Staffan Nygren
Mats Deltin

Reiselivsorganisasjonene:

Arne Egil Sagen - Elise Rengård

Prosjektgruppa la opp til en framdriftsplan på 12 måneder. Sekretariatet ble lagt til Sør-Trøndelag Reiselivsråd, og prosjektet ble i sin helhet finansiert av de tre fylker/län.

Analyse og anbefalinger:

Prosjektgruppa tok for seg en analyse av dagens situasjon. Det gjaldt naturforhold, adkomstmuligheter, turistanleggene, løypenettet, kartmaterieell, kapasitetutnyttning, hvilke grupper som bruker fjellet og de markeditiltak som var gjort. Ut fra innsamlet data og gitt mandat la prosjektgruppa fram et handlingsprogram med aktivitetsplan for området. Det ble definert et kjerneområde som innbefattet Nedalshytta og Storerikvollen på norsk side, Blåhammerstugan og Sylarnas fjällstation på svensk side. Dette området skulle betraktes som en enhet i turistsammenheng. "Riksgrensen skulle ikke tas bort, men den skulle ikke synes i fjellet."